

midiam justii pretii: potest tamen venditor agere, ut restituatur res, vel justum pretium suppleatur: et si alterum præcisè petit, succumbit.

4. *Pervenit.*—Si vir habeat alia bona, unde uxor possit sibi consulere, et consentiente uxore rem propter nuptias donatam uxori vendiderit, emptorem, qui spatio triginta annorum rem possederit, non potest uxor inquietare super ea; maximè si pretium fuit conversum in communem usum viri et uxoris.

5. *Ad nostram.*—Si in venditione apponitur pactum de recuperanda re post certum tempus, modico constituto pretio, præsumitur pignus, et non venditio.

6. *Cum causa.*—Venditor deceptus ultra dimidiam justii pretii agere potest, ut res sibi reddenti pretium acceptum restituatur, vel justum pretium suppleatur; et in hoc electio est emptoris.

7. *Si venditori.*—Ponit tres casus, in quibus, re evicta, non tenetur venditor emptori de evictione.—Id est:—1.º Si emptor non denunciaverit venditori, ut rem sibi venditam defendat.—2.º Si contumaciter se absentaverit tempore sententiæ.—3.º Si per injuriam Judicis sententia lata fuerit contra ipsum.

IN EXTRAVAGANTIBUS COMMUNIBUS.—Ibi tit. V.

Cap. 1. *Regimini.*—Contractus emptionis et venditionis annui census cum conditione revenditionis declaratur hic non esse usurarius.

2. *Regimini.*—Contractum quemdam emptionis et venditionis præcedenti similem, declarat juri consonum et ab usuris alienum.

TIT. XVIII.—DE LOCATO ET CONDUCTO.

Cap. 1. *Ex rescripto.*—Excommunicati sunt magistri et scholares Bononienses, qui ante tempus conductionis conducunt hospitia aliorum magistrorum, vel scholarium sine eorum consensu.

2. *Vestra.*—Personæ Ecclesiasticæ locare possunt proventus decimarum his, cum quibus conditio Ecclesiæ fit melior, statuto Diocæsani contrario non obstante: et eadem ratio est de altis rebus Ecclesiæ.

3. *Propter.*—Propter sterilitatem gravem conductori sine culpa sua contingentem remittitur pensio pro rata, nisi possit cum ubertate præcedentis vel sequentis temporis compensari.—Ponuntur hic quatuor casus, in quibus inquilinus potest ante tempus conductionis finitæ licitè expelli.—Id est:—1.º Si imminet necessitas, quæ non imminet tempore locationis:—2.º Si domus indigeat reparatione.—3.º Si inquilinus perversè ibidem moretur.—4.º Si per biennium pensionem non solverit.

4 Cælest. III.

5 Idem. Ep. Pennen.

6 Idem Ep. et Archid. Urbevæ.

7 Greg. IX.

1 Mart. V. Fratrib. Treveren. et Lubicinem. ac Almicen. Ep.

2 Cæles. III. Ep. Magdeb. Nurem-

berg. et H. Alberstad. Eccles. Decan.

1 Clem. III. Ep. Bonon.

2 Honor. III. Ab. et Conv. S. Petri de Prætel. Lexov. Dioc.

3 Greg. IX.

4. *Potuit.*—Emphyteuta Ecclesiæ meliorationes suas vendere non potest, nisi servatis his, de quibus hic. Et si contra fecerit, vel canonem per biennium non solverit, nec moram postea celeriter purgaverit, justè potest expelli.— Ut emphyteuta vendere possit meliorationes, in textu præscribitur servandum:—1.º Ut dominus requisitus dixerit se eas emere nolle.—2.º Ut post hujusmodi requisitionem expectetur lapsus duorum mensium.

TIT. XIX.—DE RERUM PERMUTATIONE.

Cap. 1. *Si princeps.*—Princeps potest rem Ecclesiæ immobilem per permutationem acquirere, data re meliori vel æquali de communi voluntate.

2. *Ut commutationes.*—Permutatio rerum Ecclesiasticarum facta in casu non concessio, seu non servata solemnitate juris, est revocanda per successorem.

3. *Mancipia.*—Mancipia Ecclesiæ non debent permutari, nisi ad libertatem, vel nisi sint fugitiva.

4. *Injustum.*—Servi Ecclesiæ (sive urbani, sive rustici) cum profanis permutari, non possunt nec alienari, nisi sint fugitivi.— Vide cap. *Nalli* § de reb. Eccl. non alien. "

5. *Quæsitum.*—Præbendæ pacto præcedente permutari non possunt: Episcopus tamen potest de loco ad locum permutare personas, si utiliùs alibi se valeant exercere.

6. *Ad questiones.*—Ecclesiæ jura proprietatis possunt ad invicem permutari, et possessiones earum etiam permutari possunt, et pro minùs valentibus pretium suppleri.— Consule cap. *Ambitosæ* de reb. Eccl. non alien. in Extrav. com. "

7. *Cùm olim.*—Beneficia sua perdunt, qui ea propria permutant auctoritate.

8. *Cùm universarum.*—Si permutatio beneficiorum completa est ex una parte, et per alteram stat, quo minùs impleatur; restituitur pars ad suum beneficium, et secundum hoc continet jus.— Vide cap. *Ne concessione* infra in Clem. "

9. *Exhibita.*—Spirituale cum temporali permutari non potest.

IN SEXTO.—Ibi tit. X.

Cap. unic. *Licet.*—Non obstantibus expectationibus, beneficiorum permutatio fieri potest.— Vide correctionem Elencho II. n. 96. "

IN CLEMENTINIS.—Ibi tit. V.

4 Greg. IX.

1 Ex Conc. apud Silvanectum.

2 Ex Conc. Belvac.

3 Ex Conc. apud Silvanectum.

4 Ex eodem.

5 Urban. VIII.

T. II.

6 Clem. III.

7 Innoc. III. Senon. Archiep.

8 Idem Archiep. et Præp. S. And.

et Scholast. S. Petri Colon.

9 Greg. IX.

U. Bonif. VIII. Biter. Ep.

Cap. unic. *Ne concessione.*—De beneficiis causa permutationis vacanti-
bus facta aliis quam permutantibus non tenet.—Hoc cap. determinat
cap. *Inter 17 de Præb. et Cùm universorum* 8 supra hoc eod. tit.; vide
circa permutationem beneficiorum cap. *Admonet* 4 de Renunc."

TIT. XX.—DE FEUDIS.

Cap. 1. *Insinuatione.*—Si dominus à vasallo recipit feudum in pignus,
abstinendo ab ejus servitio, non debet computare fructus in sortem.

2. *Ex parte.*—Potest Episcopus non obstante juramento de non infeudando et inconsulto Papa antiquum feudum ad Ecclesiam reversum novo vasallo concedere. Item filio, vel consanguineo illud alienantis; nec non ei, qui idem feudum jam deperditum recuperet, si facile ab Ecclesia recuperari nequeat.—Circa prohibitionem de infeudandis civitatibus et locis S. R. E. vide Constit. S. Pii V. *Admonet*, Gregor. XIII. *Inter cætera*, Sixti V. *Quanta*, Innoc. IX. *Quæ ab hac*, et Clem. VIII. *Romani*."

TIT. XXI.—DE PIGNORIBUS ET ALIIS CAUTIONIBUS.

Cap. 1. *Nullus.*—Res Ecclesiæ pignorari non debent, nisi ex necessitate et rationabili causa.—Consule cap. *Ambitiosæ* de reb. Eccl. non alien. in Extr. com."

2. *Lator.*—Liber homo non potest pignorari.

3. *Ex presentium.*—Si Rector Ecclesiæ pro facto proprio rem Ecclesiæ obligavit, cogitur ejus hæres rem redimere, et Ecclesiæ restituere.

4. *Illo.*—Si usurarius emit rem eo pacto, quod post tempus restituat eam venditori, recipiendo aliquid ultra sortem, fructibus tamen in ea computatis judicatur contractus feneratorius.

5. *Ex litteris.*—Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.

6. *Cùm contra.*—Si creditor, vel is, qui ab eo causam habet, tot fructus percepit ex pignore, quod satisfactum est sorti, debet pignus restitui debitori.

7. *Significante.*—Si is, qui sub pacto legis commissariæ pignoravit rem suam, et juravit non contravenire, justè impeditus intra diem statutum non redemit, post diem redimere poterit.

8. *Cùm constet.*—Usufructuarius cavet, quod fruatur rebus immobilibus, salva ipsarum substantia, et pecuniam et æstimationem mobilium, quæ consumuntur usu, finito usufructu restituet.

U. Clem. V. in Conc. Vien.

1 Innoc. III. Maurien. Episc.

2 Idem Archiep. Mediol. S. R. E.

Card.

1 Ex Conc. Rhemen.

2 D. Greg. Fantino desens.

3 Alex. III. Exon. Episc.

4 Innoc. III. Gallando Subd. et B.

Vitali Canon. Pisan.

5 Idem Episc. Aquin.

6 Idem R. de Mont. fort.

7 Idem Hug. et Com. et Marfieto

Pisan. Canon.

8 Greg. IX.

TIT. XXII.—DE FIDEJUSSORIBUS.

Cap. 1. *Clericus.*—Clericus fidejussionibus inserviens, deponatur.—Hæc prohibitio locum habet, si frequenter ac negationis causa fidejubeat: fidejussio tamen tenet, ut ex cap. seq."

2. *Pervenit.*—Compellitur Clericus servare fidejussorem indemnem per assignationem reddituum suorum.

3. *Constitutus.*—Per distinctionem canonicam compellitur debitor à fidejussione absolvere fidejussorem, qui à creditoribus molestatur.

4. *Quod quibusdam.*—Si sine licentia Prælati et majoris partis capituli religiosus fidejusserit, vel mutuum acceperit, non tenetur Ecclesiæ; et ipse recipiens punitur, nisi mutuum sit versum in utilitatem Ecclesiæ.

5. *Cùm pro.*—Fidejussor agit contra debitorem, antequam solvat, ut à fidejussione liberetur:—1.º Si debitor diu in debiti solutione cessavit.—2.º Si cæpit dissipare bona sua.—3.º Si fidejussor super hoc condemnatus fuerit.

TIT. XXIII.—DE SOLUTIONIBUS.

Cap. 1. *Ad hoc.*—Successor in beneficio tenetur solvere debita prædecessoris pro necessitate Ecclesiæ contracta.

2. *Si quorundam.*—Si Prælati obligat Ecclesiam pro alienis debitis, est suspensus ipso facto ab administratione spiritualium et temporalium, et Ecclesia non tenetur.—Hæc suspensio non est ab officio Ordinis, sed jurisdictionis et beneficii: neque est reservata, neque comprehendit Episcopum cap. *Quia periculosum* de sentent. excom. in 6. Et vide notata supra in cap. *Exposuit* 4 de dilation."

3. *Odoardus.*—Si Clericus non habeat, unde satisfaciatur suis creditoribus, non debet excommunicari, nec aliter molestari; præstabit tamen cautionem saltè juratoriam de solvendo, cùm venerit ad pinguiorem fortunam.—Beneficium hujus cap. et cap. *Pervenit*: ex Constitut. Pii V. *Cupientes* 4. Nov. 1561. in Urbe non suffragatur debitoribus etiam clericis, nisi gestent biretum viride; quod fermè statuerat etiam Paulus IV, ut refertur in citata Constit. Pii, sed neutra servatur in præxi, saltem quoad clericos.—Vide additiones meas lib. I. tit. XIX. post num. 477. notata in summiis tit. 8. de dilation: cap. *Esposuit* 4."

4. *Is, qui.*—Conquerens se indebitè solvisse, hoc probare debet; nisi adversarius negans solutionem sibi factam deinde convincatur.

1 Ex Can. 20. Apost.

2 Luc. III. Heliën. Ep. et Archid.

3 Idem Cantuar. Archiep.

4 Innoc. III. in Conc. Lat.

5 Greg. IX.

1 Alex. III. cap. Decan. Morin.

2 Greg. IX. Univers. Eccles. Prælat.

3 Idem. Decan. et Canon. Tullen.

4 Idem.

TIT. XXIV.—DE DONATIONIBUS.

Cap. 1. *Prudentes*.—Promittentes aliquid donare, tamquam debitum dare tenentur.

2. *Fraternitatem*.—Non valet donatio facta à Prælato, inconsulto capitulo, et in damnum Ecclesiæ.

3. *Ceterum*.—Prælatus Ecclesiæ non potest ejus res donare, nisi modicæ sint et adsit consuetudo.

4. *Consultationibus*.—Ecclesia non vacans in beneficium concedi nequit, sed in proprietatem sic; de auctoritate tamen Episcopi, et sine præjudicio Prælati.—Hodie ex Trid. sess. 24. cap. 13 et 15. ista unio fieri nequit sine auctoritate Papæ. Consule etiam sess. 7, cap. 6 et 7. sess. 14 cap. 9. de reform. et Gonzal. hoc eod. cap.

5. *Per tuas*.—Non obstante juramento de non infeudando de novo, Prælatus integrare potest feudum, si appareat vasallum in mensura fuisse deceptum.

6. *Cùm dilecti*.—In donationibus plenissima fit interpretatio; et ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposita, proximam donationem tantum respicit.

7. *Pastoralis*.—Si Episcopus in Ecclesia, quam de consensu capituli pio loco concessit, percipiebat certos proventus, eos donasse videtur: alioquin omnes proventus, præter cathedralicum, cedunt pio loco. Et si Episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronus donasse jus patronatus.

8. *Inter*.—Tractat de quadam donatione facta ab Hospitalariis.

9. *Apostolicæ*.—Statuit quantitatem donationis quam potest facere Episcopus de fructibus suæ Ecclesiæ tam pro consecranda aliqua Ecclesia, quam pro jam constructa dotanda. Distinctionem vide in Gonzal.

10. *Propter*.—Donatio propter ingratitude potest per donatorem, non per hæredem ejus revocari, si donatur tacuit has causas:—1.ª Quòd donatarius manus in ipsum injecerit.—2.ª Quòd atroces injurias eidem intulerit.—3.ª Quòd præsumperit inferre grave damnum ipsius bonis.—4.ª Quòd periculum vitæ intentaverit.

TIT. XXV.—DE PECULIO CLERICORUM.

Cap. 1. *Investigandum*.—Quæsitum à Rectore Ecclesiæ tempore promotionis nihil habente, præsumitur de bonis Ecclesiæ quæsitum.

1 D. Greg. Asclepiod. Patric. Gal.	7 Idem Ep. Helien.
2 Alex. III. Episc. Paris.	8 Idem Florent. et Fetul. ac Archiep. Pistor.
3 Idem.	9 Idem Episc. S. And. Greg. IX.
4 Idem Ab. S. Alban.	10 Ex Conc. Arelat.
5 Innoc. III. Petro Episc. Florent.	
6 Idem R. Cedeburg., et G. Briburg. Abbat. et J. Rect. Eccl. de Bilchale.	

2. *Presbyter*.—De emptis à Prælato ex bonis Ecclesiæ debet instrumentum confici nomine Ecclesiæ; alias Prælatus est ab administratione removendus.

3. *Ut unusquisque*.—Quæsitum ab Episcopo post consecrationem Ecclesiæ relinquenda sunt.

4. *Inquirendum*.—Empta à Prælato ex emolumentis Ecclesiæ, efficiuntur Ecclesiæ, licet Prælatus emerit nomine alieno.

5. *Si quis*.—Meliorationis factæ à Prælato in rebus Ecclesiæ sunt ejus in vita, licet dimittat beneficium: sed de his testari nequit.

TITULUS XXVI.—DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

Cap. 1. *Quorundam*.—Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest; secus de rebus Ecclesiæ, seu intuitu Ecclesiæ quæsitis.—Vide notata infra cap. *Relatum* 12, et circa distributionem proventuum Ecclesiasticorum inter vivos vide Trid. sess. 25. cap. 4 de ref.

2. *Quia*.—Abbatissa testari non potest, etiamsi nunquam induisset habitum.—Circa Regularium proprietatem vide Trident. sessione 25 caput. 2. de regular., et circa professionem absque susceptione habitus vide correctionem Elencho II. numero 97.

3. *Nos quidem*.—Si intra annum à die monitionis non fit exequutio testamenti, hæc devolvitur ad Episcopum.—Ex hoc textu inferunt Canonistæ posse Episcopum reducere numerum missarum in certis casibus.

4. *Indicante*.—Debetur legatum ad pias causas, quamvis nudis verbis à testatore sit relictum.

5. *Filius*.—Non debetur legatum, cùm testator rem non suam, sed Ecclesiæ legavit.

6. *Si hæredes*.—Hæredi non adimplenti jussa testatoris, ab Episcopo interdicitur res à testatore relictæ.

7. *Cùm in officiis*.—De bonis per Ecclesiam acquisitis Clerici testari non possunt.—Vide notata in cap. *Relatum* 12, infra.

8. *Ad hæc*.—Moderatam eleemosynam de bonis per Ecclesiam acquisitis Clerici facere possunt, etiam in ægritudine constituti.

9. *Quia nos*.—De bonis propriis, vel acquisitis intuitu personæ, Clerici testari possunt; de acquisitis intuitu Ecclesiæ non.

10. *Cùm esses*.—Valet testamentum, quod parochianus facit coram parochio et duobus testibus; nec valet contraria consuetudo.—An condi-

2 Ex eodem.	4 Idem Petro Subd. Sicil.
3 Ex Epist. Pii Papæ.	5 Idem Bono Ep. Massan.
4 Ex Conc. Rhem.	6 Ex Conc. Mogunt.
5 Ex Conc. Tolet. II. Can. 4.	7 Ex Conc. Later.
1 Greg. Magn. Ante Campan. Subd.	8 Alexand. III.
2 Idem Ep. Calar.	9 Idem Vigilien. Episc.
5 Idem Jan. Ep. Calar.	10 Idem Ubald. Hostien. Ep.

tum in Urbe et ejus districtu juxta hoc c. stante statuto 42. ejusdem Urbis valeat, vide Fagn. hoc c. n. 437. et seqq."

11. *Relatum est.*—Valeat ultima voluntas ad pias causas coram duobus testibus.

12. *Relatum.*—De propriis potest testari Clericus; in acquisitis per Ecclesiam, etiamsi sint mobilia, succedit Ecclesia vel successor; potest tamen aliqua servitoribus vel pauperibus largiri: si autem defunctus habet plures Ecclesias vel beneficia, fiet æquè divisio inter illa.—Beneficiati incolæ, et Cives Urbis Romæ in ea et ejus districtu decedentes possunt testari de bonis Ecclesiæ etiam ad causas profanas ex Constitut. Julii III *Cupientes* 6 Idus Martii 1549, confirmata pro eadem Urbe et ejus districtu ad decem milliaria à Paulo V constitut. In *eminenti* 18 April. 1606, vi cujus constit. et alterius constit. Alex. VII *Decens*, si decedant intestati, succedunt hæredes.—In iisdem bonis aliorum decedentium sine testamento, aut sine facultate testandi succedit non Ecclesia neque successor beneficii, ut in hac decretali, sed Camera Apost., ubi viget jus spoli ex Constitut. Pauli III *Romani*, etiamsi testarentur ad pias causas ex Constitut. Pii IV *In suprema*: sic et in bonis Regularium vagantium et morientium extra claustra, acquisitis tamen extra eadem claustra, nisi habeant facultatem testandi ex Constit. Gregor. XIII *Officii nostri*: et Pauli IV *Postquam*.—Excipiuntur Cardinales ubicumque decedunt, ac Curiales et Prælati ex Constit. Pii IV *Decens*: Item Conclavista ex Constit. Greg. XV *Romanus*; ac tandem beneficiati, quorum beneficium non excedit fructus ducatorum auri triginta de camera ex Constit. S. Pii V *Romani*. Quoad pluralitatem beneficiorum vide Trid. sess. 24."

13. *Cum tibi.*—Tenet testamentum, si quis extremam voluntatem suam alterius dispositioni committit.

14. *Officii.*—De relictis Ecclesiæ petit Episcopus partem suam; licet aliquid fuerit ei à testatore legatum, nisi ea conditione legatum fuerit, ut hoc contentus esset, et ipse acceptaverit. Quod tamen eo casu non tenet, quo fuerit in ejusdem fraudem relictum.

15. *Requisisti.*—Relictum Episcopo contemplatione personæ non dividitur cum Ecclesia cathedrali: secus si contemplatione Ecclesiæ; sive nihil relinquatur Ecclesiæ, sive aliquid, sive conjunctim, sive separatim. Sin autem soli Ecclesiæ est factum relictum, Episcopus habebit portionem canonicam. Præsumitur autem relictum contemplatione Ecclesiæ factum, quando fit ab extraneo habente administrationem; secus si fiat ab administratione non habente. Cum Ecclesiis verò inferioribus Episcopus non dividit sibi relictum; quia non est sibi tanta communio cum Ecclesiis inferioribus, sicut cum cathedrali.—Circa portionem canonicam vide Additiones meas lib. I. tit. XXXI. post n. 235."

11 Idem Judic. Velitr.

12 Idem Elect. et Cap. Cassan.

13 Innoc. III. Altisiod. Ep.

14 Idem C. Titul. Sanct. Laurent. in

Luc. Presbyr. Card. Apost. Sed. Leg.

15 Idem.

16. *Raynutius.*—In bonis patris, matris et aviæ habet quis debitam partem jure naturæ, in qua gravari nequit; et filius rogatus de restituenda hæreditate sub conditione, detrahit debitam jure naturæ, et trebellianicam, in qua computantur fructus post litis contestationem percepti.

17. *Tua.*—Episcopus compellit fideicommissarios seu exequutores testamenti ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiamsi testator hoc interdixisset.

18. *Raynaldus.*—Filius rogatus restituere hæreditatem, detrahit tertiam jure naturæ, et quartam trebellianicam, in quibus potest legata relinquere, hæredes instituere et pœnam imponere.

19. *Joannes.*—Exequutor testamentarius, qui suscepit illud officium, exequi compellitur.

20. *De his.*—Canonica portio non solvitur de legatis Ecclesiæ, aliisque pio loco factis pro ipsius ornatu, fabrica, luminariis, anniversario, septimo, vigesimo, trigesimo die; sive aliis ad perpetuum cultum divinum, nisi fiant in fraudem.

IN SEXTO.—Ibi tit. XI.

Cap. 4. *Si pater.*—In fideicommissariis constitutionibus locum habet quartarum deductio, in directis non: et substitutiones interpretari debemus directas; dummodò conveniant verbis et personis institutis.

2. *Religiosus.*—Superior potest consentire religiosis deputatis exequutoribus.—In textu non adstringitur superior ad licentiam impertiendam, et vide seq. cap. *Religiosis*.—Pluribus exequutoribus datis, uno mortuo, vel in remotis existente vel exequi nolente, unus officium exequutionis exercebit, ne impediatur testatoris voluntas, nisi aliud per testatorem disponeretur.

IN CLEMENTINIS —Ibi tit. V.

Cap. unic.—*Religiosis.*—Ordinarius loci rationem exigit à Relegiosis etiam exemptis, de testamentorum exequutione, quas gesserunt, et circa id delinquentes punit.

TITULUS XXVII.—DE SUCCESSIONIBUS AB INTESTATO.

Cap. 1. *Sed hoc.*—Clericus bona propria dare potest, cui vult: sed si decedat intestatus et non habet consanguineos, succedit Ecclesia.

2. *Sancto.*—Si olim servus Presbyter factus intestatus decedat, ejus bona dividuntur in quatuor partes, quarum una assignatur Episcopo, altera Ecclesiæ, tertia pauperibus, quarta parentibus, si fuerint capaces; aliàs Episcopus eam in usum Ecclesiæ convertet.—Vide notata supra cap. *Relatum* 12."

16 Idem Episc. Tuscan.

17 Greg. IX. Noviod. Episc.

18 Idem.

19 Idem.

20 Idem.

1 Bonif. VIII.

2 Idem.

U. Clem. V. in Conc. Vien.

1 Ex Conc. apud Altejen.

2 Ex Conc. Tribur. sub Arnul.

3. *Cum dilectus.*—Valet testamentum ad pias causas conditum per verba enunciativa, etiam propter aliud prolata quamquam successio seu testatio veniat ad exclusionem alterius Ecclesie. Vel sic: Per unum testem de veritate, et per confessionem etiam incidenter factam, probatur oblatio, etiam quoad effectum consequendi bona oblata.

TITULUS XXVIII.—DE SEPULTURIS.

Cap. 1. *Nos instituta.*—Decedens intestatus, sepelitur in sepulchro majorum, vel ubi eligitur sepultura: paræcialis tamen Ecclesia habeat canonicam portionem ejus, quod relinquit Ecclesie sepultura.

2. *Relatum.*—Qui convertitur ad monasterium medietatem honorum, quæ pro anima sua disposuit, tenetur relinquere Ecclesie paræciali.—Vide abrogationem Elencho I. n. 32."

3. *Fraternitatem.*—Non potest quis, relicto majorum sepulchro, eligere sibi sepulturam in Ecclesia, quæ de jure, vel ex privilegio non habet jus sepeliendi.—Vide correctionem Elencho I. n. 33."

4. *De his.*—Si quis in ægritudine, de qua decedit, offert se et sua monasterio, Ecclesia paræcialis habet inde canonicam portionem: secus si in sanitate.—Sic etiam dic de sæcularibus utriusque sexus nondum regularem habitum indutis, sed ad hunc finem in novitium admissis, etiam si ibidem sepeliantur propriis expensis.—Vide Card. Petra tom. 2. ad Constit. 9. Innoc. III. sect. unic. n. 38."

5. *Ex parte.*—Sepelientes paræcianum alienum, coguntur restituere corpus et quæ ratione ipsius obtinuerunt.—Et ita etiam juxta Constit. Alex VII *Alias pro parte.*"

6. *Cum liberum.*—Summa ut supra.

7. *De uxore.*—Mulier nupta liberè potest sibi eligere sepulturam.—Pater filios impuberes, ubi voluerit, potest sepeliri facere, si hoc habet consuetudo loci.

8. *Cum super.*—Si paræcianus Ecclesie cathedralis alibi sepelitur, de ipsius funeralibus, seu relictis Ecclesie, sepulturæ debetur quarta capitulo Ecclesie cathedralis.—Vide notata supra cap. *Nos instituta* 1."

9. *Certificari.*—In quantitate canonica, quæ debetur Ecclesie paræciali, statur loci consuetudini.

10. *In nostra.*—Privilegiati super jure funerandi sepelire possunt illos, qui apud eos eligunt sepulturam, solvendo tamen canonicam portionem Ecclesie paræciali. Si verò alios sepeliunt, tenentur restituere quidquid occasione funeris receperunt.—Vide notata supra cap. *Ex parte* 5."

5 Innoc. III. Nicer. Episc.

1 Leo III.

2 Leo III. vel IX. Fidel. per Dardan.

3 Innoc. II. Januar. Episc.

4 Alex. III. Spolet. Episc.

5 Idem.

6 Idem F. Decan. et R. Rhem.

7 Urban. III. Ep. Florent.

8 Idem Præp. et Canon. Favent.

9 Clem. III.

10 Innoc. III. Episc. Clarom.

11. *Ex parte.*—Casualiter mortuus non debet privari Ecclesiastica sepultura.

12. *Sacris.*—Si ossa excommunicatorum sunt sepulta in Ecclesiastico cæmeterio, et dicerni possunt, debent exhumari et projici: alias secus.—Intellige si prius nullum dederint signum pœnitentiæ cap. *A nobis* 18. de sent. excom."

13. *Abolendæ.*—Terra cæmeteriata pro sepultura fodienda vendi non debet.—Ex communissima tamen praxi vendi potest locus honorabilior, et capella pro construenda sepultura, etiam sine beneplacito Apostol. ex Decreto Cong. Conc. 6 Sept. 1659. in *Meliten. alienat.* relat. à Card. Petra tom. 5. ad Constit. Pauli II sect. 2. n. 18, quod tamen requiritur, si concedatur usus capellæ, seu sepulturæ jam constructæ; ibidem num. 19."

14. *Parochiano.*—Excommunicatus, qui per suum Presbyterum fuit absolutus in morte, in cæmeterio sepeliri debet; et ad satisfaciendum coguntur hæredes.—Intellige secundam partem, si fuit excommunicatus propter debitum proveniens ex delicto vel contractu."

IN SEXTO.—Ibi tit. XII.

Cap. 1. *Animarum.*—Hic prohibetur pactum de sepultura eligenda. Non obstante pacto de ea eligenda, vel electa non mutanda, sepeliendus est quis, ubi aliàs erat de jure sepeliendus: et aliàs sepultus, cum omnibus sepulturæ obventibus restituendus est; aliàs pœna incurritur hic contenta.—Id est interdicti quoad Ecclesiam tumultantem, ejusque cæmeterium, donec intra decendum non fiat restitutio, ut supra. Huic pœnæ addita est à Clem. V. cap. *Cupientes* 3 de pœn. §. *Sane* excommunicatio Papæ reservata, sequuta electione per juramentum vel votum vel pactum, etiam non subsequuto effectu sepulturæ.—Vide ampliationem Elencho I. n. 34."

2. *Cum quis.*—Ecclesie dimissæ (intellige, ubi est sepultura majorum), non debetur canonica portio, sed paræciali, et pluribus, si sunt plures.—Quoad portionem solvendam parochiali, vide Trident. sess. 25, cap. 13. de ref. Quoad divisionem inter parochiales, si sint plures, quod potest contingere, cum quis duo domicilia æqualiter inhabitat, v. g. per sex menses in uno, et per sex alios in altero est in viridi observantia etiam in Urbe, ut in statuto Cleri Rom. c. 3. §. 49, quæ tamen æqualitas non mathematicè, sed moraliter intelligi debet, ut ibidem explicatur.—Si verò quis inhabitet domum habentem unum ingressum intra unam, et alterum intra aliam parochiam, tunc portio canonica integra debetur parochiæ, intra quam est principalior ingressus; Alois. Ricc. in praxi for. Eccles. decis. 333. in 1. edit., et resolut. 510. in 2. edit. Et ita etiam decisum fuit ab Alex. Sporelli 10 Septembr. 1694, tunc Vicesgerent. favore capituli S. Mariæ ad Martyres de Urbe contra capitulum S. Eustachii respectu clarissimæ familiæ D. Virginii Marchionis Crescenzi, cujus palatium

11 Idem Archiep. Turon.

12 Idem Nidros. Ep.

13 Honor. III. Magal. Ep.

14 Greg. IX. Ep. N.

1 Bonif. VIII.

2 Idem.

principaliorem ingressus habet intra parochiam d. S. Mariæ.—In loco etiam minus religioso potest nova eligi sepultura (id est, non parochiali, vel sepultuaria majorum.)—In quacumque tamen Ecclesia eligatur sepultura, ex Constit. S. Pii V. *Cum primum*; defuncti corpus semper collocandum est in tumba profunda infra terram; et capsæ omnes, deposita ac alia cadaverum conditoria super terram existentia amovenda sunt.

3. *Is, qui*.—Translatio personæ ad certum locum facta ad tempus, Ecclesiæ jus sepulturæ non aufert.—Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro ultimo sepelitur.

4. *Licet*.—Ex consuetudine potest pater impuberi eligere sepulturam; pubes autem eligit per se ipsum, et pro anima non legat sine assensu patris bona non castrensia.

5. *Religiosi*.—Religiosi, nisi multum remoti à monasterio, nequeunt alibi eligere sepulturam.

IN CLEMENTINIS.—Ibi tit. VII.

Cap. 1. *Eos*.—Etiam exempti, qui in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cœmeteriis tempore interdicti, vel qui scienter sepeliunt excommunicatos publicè nominatim interdictos, vel manifestos usurarios, excommunicati sunt.

2. *Dudum*.—Prædicatores et Minores in locis suis liberè sepeliunt illos, qui hoc liberè elegerint. De funeralibus tamen, et quibuscumque observationibus et relictis, etiam de quibus aliàs non debetur canonica, quartam, et non ultra solvent Ecclesiæ parochiali.

IN EXTRAVAGANTIBUS COMMUNIBUS.—Ibi tit. VI.

Cap. 1. *Detestandæ*.—Corpora defunctorum exenterantes, et ea immatriter decoquentes, ut ossa à carnibus separata ferant sepelienda in terram suam, ipso facto sunt excommunicati.

2. *Super cathedram*.—Super prædicationibus, confessionibus et sepulturis providet ad tollendas contentiones, inter Curatos et Jacobitas ac Cordigeros. Vide correctionem Elencho I. n. 35.

TIT. XXIX.—DE PAROCHIS ET ALIENIS PAROCHIANIS.

Cap. 1. *Si Episcopus*.—Inter Episcopum substitutum Episcopo hæretico, et ipsum Episcopum hæreticum reversum et ex dispensatione receptum, dividitur Episcopatus modo hic expresso. Cum ex hoc cap. in una eademque diœcesi deberent esse duo Episcopi, quod ab Innoc. III cap. *Quoniam* 14 de offic. Jud. Ord. reprobatur tanquam monstrum cum duobus capitibus in uno corpore, credit hic Fagn. aliter S. Sedem hodie Episcopo substituto in simili casu provisuram.

3 Bonif. VIII.
4 Idem.
5 Idem.
1 Clem. V. in Conc. Vien.

2 Idem.
1 Bonif. VIII.
2 Idem.
1 Ex Conc. Afric.

2. *Ut Dominicis*.—Presbyteri parochiales dominicis diebus et festis paræcios alienos ad missam admittere non debent, si ex contemptu ad eorum Ecclesiam accedunt. In textu præcipitur parochis, ut interrogent plebem, an alienus parochianus sit in Ecclesia, qui proprio contempto Parocho, velit ibi missam audire, et si invenerint, ejiciant ab Ecclesia. Huic tamen præcepto derogatum et nedum ex contraria consuetudine, sed etiam ex Constit. Leon. X. *Intelleximus* 13 Novemb. 1517, qua declaratur satisfacere parochianum præcepto audiendi missam extra parochiam, non contempto proprio parocho. Idem sancivit Clem. VIII. Constit. *Significatum* 1592, cum eadem conditione; Bened. XIV de Synod. Diœc. edit an. 1755. lib. II. cap. 14. n. 9. notat nomine contemptus intelligendum esse aliquem distinctum actum ab auditione sacri extra parochiam, quo quis sive expressè, sive tacitè se à proprio parocho aversum ostendit.

3. *Nullus*.—Episcopus parochianum alterius sine ipsius licentia ordinare non potest, nec eum aliter judicare. Vide Trid. sess. 23. cap. 10. de refor.

4. *Super*.—Fines parochiarum, de quibus constat, vel finibus cohærentia præscribi non possunt.

5. *Significavit*.—Si paræcianus seu diœcesanus domicilium transferat, primus Prælatum in eo jura episcopalia seu diœcesana sibi non vindicat. decimæ tamen prædiales illius paræciæ ei debentur, nisi alteri debeantur ex consuetudine.

TIT. XXX.—DE DECIMIS PRIMITIIS, ET OBLIGATIONIBUS.

Cap. 1. *Decimam*.—Exprimit quatuor genera decimarum, quæ ex veteri lege debebantur.

2. *Novum*.—Circa hoc cap. vide in Auctore hoc eod. tit. 5. et correctionem Elencho I. numero 36.

3. *Ex multiplici*.—Compositio super decimis non tollitur per privilegium sequens, si de illa mentionem non facit.

4. *Commissum*.—Monachi tenentur solvere decimas prædiales de prædiis noviter cultis, de quibus decimæ prius solvebantur.

5. *Pervenit*.—Per excommunicationem compellitur quid ad solvendas decimas de molendinis, piscariis, fæno et lana, si vigeat consuetudo.

6. *Nuncios*.—Sumatur ut præced.

7. *Cum homines*.—Decima fructuum, statim cum collecti sunt, solvi debet, non deductis expensis.

2 Ex Conc. Nannet.

3 Hadr. Papa.

4 Urb. III. Prior. de Novoloco et de Viget.

5 Clem. III.

1 Hier. supr. Ezech.

2 Pasch. II.

3 Hadr. IV. Vigor. et Herford. Ep.

4 Idem Theobal.

5 Alex. III. Cantuar. Archiep.

6 Idem Winton. Ep.

7 Idem Exon. et Wigorn. Ep.

8. *Dilecti*.—Privilegiati super decimis non solvendis de iis prædiis, quæ ab aliis conducunt, decimam solvere tenentur.

9. *Suggestum*.—Revocatur privilegium de non solvendis decimis, si ex post facto incipit enormiter nocivum esse.

10. *Ex parte*.—Cistercienses, Templarii et Hospitalarii decimam prædiorum suorum, quæ propriis manibus aut sumptibus excolunt, solvere non tenentur: alii verò Religiosi non solvunt decimas de hortis et nutrimentis animalium, nec de novalibus, quæ propriis manibus ac sumptibus excolunt.

11. *Licet*.—Privilegium super decimis laborum non extenditur ad terras, quæ aliis traduntur excolendæ.

12. *Ad audientiam*.—Privilegium super decimis laborum etiam ea, quæ non sunt novalia, comprehendit.

13. *Quoniam*.—Decimæ novalium debentur Ecclesiæ, in cujus paræcia surgunt; si verò non sunt in certa paræcia, debentur Diæcesano, qui potest sibi retinere, vel alteri Ecclesiæ concedere.

14. *Parochianos*.—Decimæ possunt exigi quasi debitum.

15. *Ad hæc*.—Decima laico jure hæreditario concedi non potest.

16. *De terris*.—Judæi coguntur prædiales decimas solvere aut prædia dimittere.—Vide notata infra cap. *Multorum* 2. de Judæis et c. *Quanto* 18. de Usur.

17. *Quamvis*.—Decimæ vel oblationes Ecclesiæ laicis concedi non possunt et Prælati contrafaciens est puniendus.

18. *Cum sint*.—Statur consuetudini, an colonus solvat decimam Ecclesiæ, in cujus paræcia habet prædia, an Ecclesiæ, ubi audit divina et percipit ecclesiastica Sacramenta.

19. *Prohibemus*.—Non potest laicus transferre decimam in alium laicum, etiamsi cum titulo illam possideat.

20. *Ad Apostolica*.—Decima personalis debetur Ecclesiæ, ubi quis percipit sacramenta, licet alicubi lucrum contigerit. In prædiali verò statur consuetudini, si in aliena paræcia colonus prædium coluit.

21. *Ex parte*.—De omni fructu prædii solvendæ sunt decimæ.—Vide moderationem Elencho I. n. 37.

22. *Non est*.—Summa ut cap. 7. supra.

23. *Ex transmissa*.—De redditibus molendini ad ventum solvendæ sunt decimæ.

24. *A nobis*.—Locator, vel conductor possessionem tenetur ad decimas, nisi se immunes ostendant.

8 Idem Monach. De Nembel.

9 Idem Ab. et Fratr. de Dalon.

10 Idem Tarac. Ep.

11 Idem.

12 Idem Conventr. Episc. etc.

13 Idem Brix. Episc.

14 Idem Rhem. Ep.

15 Idem Amb. Ep.

16 Idem Massil. Ep.

17 Idem.

18 Idem Massil. Episc.

19 Idem ex Conc. Lat.

20 Luc. III. Strigon. Ep.

21 Cælest. III.

22 Idem.

23 Idem.

24 Innoc. III. Pistor. Episc.

25. *Tua*.—Imperialis concessio sub quacumque forma è solutione decimarum eximere non potest.—Decimæ novalium non pertinent ad laicum, qui decimas habet in feudum.

26. *Tua*.—Sine deductione seminis et sumptuum debent dominus et colonus decimam solvere; et non cui volderint Ecclesiæ, vel pauperibus, sed Ecclesiæ, cui debentur: quamvis earum parochi inhonestè et turpiter vivant.

27. *Ex parte*.—Privilegium super decimis non solvendis Ecclesiasticæ personæ concessum, novalia comprehendit.

28. *Pastoralis*.—Negotiator de lucro decimam solvit, deductis expensis, quas facit de pecunia decimata: expensæ verò quæ fiunt pro habendis fructibus solvitur decima, etiam non deductis expensis factis pro restaurandis rebus.

29. *Cum contingit*.—Qui præscribet decimas in aliena paræcia, si ibi surgant novalia, ipsorum decimas non habebit.

30. *Cum in tua*.—Decima omnium fructuum prædii debetur ei, qui decimas ibi præscripsit, sed ad aliud prædium præscriptio non extenditur.

31. *Dudum*.—Laici etiam Reges Ecclesias vel decimas donare non possunt; nec ex eorum titulo præstat causa præscribendi.

32. *In aliquibus*.—Domini prædiorum cogi possunt, ut prædia dent colenda talibus, à quibus sine contradictione Ecclesia possit decimas consequi.

33. *Cum non*.—Prius solvendæ sunt decimæ, quam census seu tributa, et si prius illa solvantur, postea decimari debent.

34. *Nuper*.—Cistercienses, Templarii et Hospitalarii de fructibus possessionum, quas acquisierunt post Conc. Later. sub Innoc. III. decimas solvere tenentur, si de illis prius solvebantur.

35. *Interdicimus*.—Interdicitur omnibus Ecclesiasticis, ut decimas detentas à laicis ad alienas Ecclesias pertinentes in pignus recipere ab eisdem laicis non præsumant.

IN SEXTO.—Ibi tit. XIII.

Cap. 1. *Discretion*.—Populus ut Ecclesiis justa debita persolvat, est in prædicationibus et aliis exhortandus.—Vide Trid. ses. 35 c. 12. de ref.

2. *Statuto*.—Privilegium decimas novalium concedens non includit decimas novalium per alios possessas tempore inpetrationis; et loca tantum includit, ubi percipiebantur antiquæ, ad portionem antiquam.—Privilegium decimarum novalium limitatum ad mensuram antiquarum non potest ultra dimidiam includere. Fallit in Cisterciensibus et Cartusiensi-

25 Idem Vercell. Ep.

26 Idem.

27 Idem Ab. S. Columb.

28 Idem Hlien. Ep.

29 Idem Belvac.

30 Idem eidem.

31 Idem Vesprin. Episc.

32 Idem in Concil. Lateran.

33 Idem ibid.

34 Idem ibid.

35 Greg. IX.

1 Idem Fratr. Prædic. et Miror.

2 Alexand. IV.